Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

16. siječnja 2014.*

„Prethodno pitanje – Sudska nadležnost u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Odgovornost za neispravan proizvod – Roba koja se proizvodi u jednoj državi članici i prodaje u drugoj državi članici – Tumačenje pojma ‚mjesta u kojem se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi' – Mjesto događaja koji je prouzročio štetu"

U predmetu C-45/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Austrija), odlukom od 28. studenoga 2012., koju je Sud zaprimio 28. siječnja 2013., u postupku

Andreas Kainz

protiv

Pantherwerke AG,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: L. Bay Larsen, predsjednik vijeća, M. Safjan (izvjestitelj) i J. Malenovský, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Jääskinen,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za A. Kainza, K. Kozák, *Rechtsanwalt*,

— za austrijsku vladu, A. Posch, u svojstvu agenta,

— za češku vladu, M. Smolek i J. Vláčil, u svojstvu agenata,

— za vladu Ujedinjene Kraljevine, S. Brighouse, u svojstvu agenta, uz asistenciju S. Lee, *barrister*,

— za Europsku komisiju, W. Bogensberger i A.-M. Rouchaud-Joët, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez njegovog mišljenja,

* Jezik postupka: njemački

donosi sljedeću

Presudu

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5. točke 3. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001, L 12., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).

2 Taj je zahtjev upućen u okviru spora između A. Kainza, s boravištem u Salzburgu (Austrija), i društva Pantherwerke AG, sa sjedištem u Njemačkoj, zbog tužbe radi naknade štete na temelju odgovornosti za neispravan proizvod, koju je A. Kainz podnio nakon nezgode što ju je u Njemačkoj pretrpio biciklom koji je u toj državi članici proizveo Pantherwerke AG, a koji je kupio kod maloprodajnog trgovca u Austriji.

Pravni okvir

Uredba (EZ) br. 44/2001

3 Uvodne izjave 2., 11., 12. i 15. Uredbe br. 44/2001 glase:

„(2) Određene razlike između nacionalnih propisa kojima su uređeni nadležnost i priznavanje sudskih odluka sprečavaju ispravno djelovanje unutarnjeg tržišta. Nužno je da države članice koje ova Uredba obvezuje usvoje propise za ujedinjavanje pravila o sukobu nadležnosti u građanskim i trgovačkim stvarima te za pojednostavljivanje formalnosti s ciljem brzog i jednostavnog priznavanja i izvršenja sudskih odluka.

[...]

(11) Propisi o nadležnosti moraju biti izuzetno predvidljivi i utemeljeni na načelu da se nadležnost uglavnom utvrđuje prema domicilu tuženika, pri čemu takva nadležnost mora uvijek postojati, osim u nekim točno određenim slučajevima, u kojima je zbog predmeta spora ili autonomije stranaka opravdana neka druga poveznica. Domicil pravne osobe mora biti autonomno utvrđen kako bi zajednička pravila bila transparentnija i kako bi se izbjegli sukobi nadležnosti.

(12) Osim domicila tuženika, trebale bi postojati alternativne osnove za utvrđivanje nadležnosti, utemeljene na bliskoj vezi između suda i postupka ili radi olakšavanja ispravnog suđenja.

[...]

(15) U interesu skladnog zadovoljavanja pravde potrebno je smanjiti mogućnost vođenja paralelnih postupaka i osigurati da u dvjema državama članicama ne budu donesene dvije nepomirljive presude. [...]“

4 Članci 2. do 31. te uredbe, koji pripadaju u njezino poglavlje II., uređuju pravila nadležnosti.

5 U odjeljku 1. tog poglavlja, naslovljenom „Opće odredbe“, nalazi se članak 2. stavak 1., koji glasi kako slijedi:

„Uz poštovanje odredaba ove Uredbe, osobama s domicilom u nekoj državi članici sudi se pred sudovima te države članice, bez obzira na njihovo državljanstvo.“

6 Članak 3. stavak 1. navedene uredbe, koji pripada u isti odjeljak, predviđa:

„Protiv osoba s domicilom u državi članici može se podnijeti tužba pred sudovima druge države članice samo na temelju pravila iz odjeljaka 2. do 7. ovog poglavlja.“

7 Članak 5. točka 3. iste uredbe, koji pripada u odjeljak 2. njezinog poglavlja II., naslovljen je „Posebna nadležnost“. On predviđa kako slijedi:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

[...]

3) u stvarima koje se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazidelikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi.“

Uredba (EZ) br. 864/2007

8 Prema uvodnoj izjavi 7. Uredbe br. 864/2007 (EZ) Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze („Rim II“) (SL L 199., str. 40.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 73.):

„Područje primjene u materijalnom smislu i odredbe ove Uredbe bi trebale biti u skladu s Uredbom [br. 44/2001] te s instrumentima koji uređuju koje se pravo primjenjuje na ugovorne obveze.“

9 Ta uredba u svom članku 5., naslovljenom „Odgovornost za proizvode“, predviđa:

„1. Ne dovodeći u pitanje članak 4. stavak 2., pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu zbog štete koju je prouzrokovao proizvod:

a) pravo je one države u kojoj je osoba koja je pretrpjela štetu imala uobičajeno boravište kada je šteta nastala, ako je proizvod bio prodavan u toj državi; ili, ako to nije tako

b) pravo države u kojoj je proizvod kupljen, ako je proizvod bio prodavan u toj državi; ili, ako to nije tako

c) propisi države u kojoj je šteta nastala, ako je proizvod bio prodavan u toj državi.

Međutim, pravo koje se primjenjuje je pravo one države u kojoj osoba kojoj je utvrđena odgovornost ima uobičajeno boravište, ako on ili ona objektivno nije mogla predvidjeti prodavanje tog proizvoda ili proizvoda iste vrste u državi čiji se propisi primjenjuju prema točkama (a), (b) i (c).

2. Ako je iz svih okolnosti slučaja jasno da je protupravno postupanje očito jače povezano s državom različitom od one iz stavka 1., primjenjuje se pravo te druge države. Očito se jača veza s drugom državom može temeljiti posebno na prethodno postojećem odnosu između stranaka, kao što je primjerice ugovor, koji je u uskoj vezi s tim protupravnim postupanjem.“

Direktiva 85/374/EEZ

10 Članak 11. Direktive Vijeća 85/374/EEZ od 25. srpnja 1985. o usklađivanju zakona i drugih propisa država članica u vezi s odgovornošću za neispravne proizvode (SL L 210., str. 29.), izmijenjene Direktivom 1999/34/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 10. svibnja 1999. (SL L 141., str. 20., u daljnjem tekstu: Direktiva 85/374) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 43.), predviđa:

„Države članice u svom zakonu predvidjet će da se prava dodijeljena oštećenoj osobi u skladu s ovom Direktivom gase po isteku razdoblja od deset godina od dana kada je proizvođač stavio u promet proizvod koji je prouzročio štetu, osim ako je oštećena osoba u međuvremenu pokrenula postupak protiv proizvođača.“

Glavni postupak i prethodna pitanja

11 Pantherwerke AG je poduzetnik koji svoje sjedište ima u Njemačkoj i koji proizvodi i prodaje bicikle. A. Kainz, koji ima boravište u Salzburgu, kupio je 3. studenoga 2007. u Funbike GmbH, trgovačkom društvu sa sjedištem u Austriji, bicikl koji je proizveo Pantherwerke AG. Kada se 3. srpnja 2009. tim biciklom vozio u Njemačkoj, A. Kainz je pao, pri čemu se ozlijedio.

12 A. Kainz na temelju odgovornosti za neispravan proizvod pred Landesgericht Salzburg od Pantherwerke AG zahtijevao je isplatu iznosa od 21.200 eura uvećanog za kamate i popratne troškove kao i utvrđenje da je to društvo odgovorno i za buduću štetu nastalu zbog nezgode. Stajalište je A. Kainza da je do njegovog pada došlo zbog toga što su se nastavci vilice odlijepili od vilice kotača. Tvrdi da je Pantherwerke AG, kao proizvođač navedenog proizvoda, odgovoran za taj proizvodni nedostatak.

13 M. Kainz, kako bi opravdao nadležnost suda pred kojim se vodi postupak, poziva se na članak 5. točku 3. Uredbe br. 44/2001. On tvrdi da se mjesto događaja koji je uzrokovao štetu nalazi u Austriji jer je bicikl ondje stavljen u promet u tom smislu da je, u okviru komercijalne distribucije, ondje stavljen na raspolaganje krajnjem korisniku.

14 Pantherwerke AG osporava međunarodnu nadležnost austrijskih sudova. Njegovo je stajalište da se mjesto događaja koji je uzrokovao štetu nalazi u Njemačkoj. S jedne strane, proizvodni proces odvijao se u Njemačkoj i, s druge strane, proizvod je stavljen u promet u toj državi članici, tako što je otpremljen iz sjedišta navedenog društva.

15 Sudovi koji su odlučivali o tužbi koju je podnio A. Kainz u prvom stupnju i povodom žalbe oglasili su se međunarodno nenadležnima.

16 Sud koji je uputio zahtjev i koji je odlučivao o „reviziji“ smatra da je potrebno razjasniti pojam mjesta događaja koji je uzrokovao štetu u slučaju odgovornosti za neispravan proizvod.

17 U tim je okolnostima Oberster Gerichtshof odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1) Treba li izraz ‚mjesto u kojem se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi’, koji se pojavljuje u članku 5. točki 3. [Uredbe br. 44/2001], u slučaju odgovornosti za neispravne proizvode tumačiti na način:

a) da je mjesto događaja koji je uzrokovao štetu (*Handlungsort*) mjesto sjedišta proizvođača;

b) da je mjesto događaja koji je uzrokovao štetu (*Handlungsort*) mjesto u kojem je proizvod stavljen u promet;

c) da je mjesto događaja koji je uzrokovao štetu (*Handlungsort*) mjesto u kojem je korisnik kupio proizvod?

2) Ako je odgovor na prvo pitanje pod točkom b) potvrdan:

a) Stavlja li se proizvod u promet kada završi proizvodni proces koji je pokrenuo proizvođač i kada ulazi u postupak komercijalizacije u kojem je ponuđen javnosti kako bi se upotrijebio ili potrošio?

b) Stavlja li se proizvod u promet kada se na strukturiran način distribuira konačnim potrošačima?“

O prethodnim pitanjima

18 Svojim prethodnim pitanjima, koja je potrebno ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pokušava saznati kako, prilikom odlučivanja o odgovornosti proizvođača za neispravan proizvod, treba tumačiti članak 5. točku 3. Uredbe br. 44/2001 radi utvrđenja mjesta događaja koji je uzrokovao štetu.

19 Kako bi se odgovorilo na to pitanje, najprije treba podsjetiti da, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi, odredbe Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na autonoman način pozivajući se na njezin sustav i ciljeve (vidjeti, posebno, presude od 16. srpnja 2009., Zuid-Chemie, C-189/08, Zb., str. I-6917., t. 17. kao i od 3. listopada 2013., Pinckney, C-170/12, t. 23.).

20 Nadalje treba precizirati da, iako iz uvodne izjave 7. Uredbe br. 864/2007 proizlazi da je zakonodavac Unije pokušao osigurati usklađenost između, s jedne strane, Uredbe br. 44/2001 i, s druge strane, materijalnog područja primjene i odredbi Uredbe br. 864/2007, iz toga ipak ne slijedi da zato odredbe Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti u svjetlu odredbi Uredbe br. 864/2007. Ni u jednom slučaju željena usklađenost ne može dovesti do toga da se odredbe Uredbe br. 44/2001 tumače suprotno njezinom sustavu i ciljevima.

21 U tom pogledu treba podsjetiti da se sustav određivanja opće nadležnosti, predviđen odredbama iz poglavlja II. Uredbe br. 44/2001, temelji na općem pravilu predviđenom njezinim člankom 2. stavkom 1. prema kojem se osobe s domicilom u nekoj državi članici tuži pred sudovima te države članice neovisno o državljanstvu stranaka. Samo isključenjem općeg pravila o sudskoj nadležnosti prema domicilu tuženika odredbe poglavlja II., odjeljka 2. Uredbe br. 44/2001 predviđaju određeni broj pravila posebne nadležnosti među kojima je i ono iz članka 5. točke 3. te uredbe (presuda od 18. srpnja 2013., ÖFAB, C-147/12, t. 30. i navedena sudska praksa).

22 Ta pravila o posebnoj nadležnosti treba strogo tumačiti ne dopuštajući tumačenje koje ide izvan slučajeva što ih ta uredba izrijekom predviđa (gore navedena presuda ÖFAB, t. 31. i navedena sudska praksa).

23 Međutim, iz ustaljene sudske prakse razvidno je da, u slučaju kada mjesto gdje se događaj koji bi za posljedicu mogao imati deliktnu ili kvazideliktnu odgovornost dogodio i mjesto u kojem je taj događaj rezultirao štetom nisu identični, izraz „mjesto u kojem se dogodio štetni događaj“ iz članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001 treba shvatiti tako da on istodobno predviđa mjesto nastanka štete i mjesto događaja koji je uzrokovao tu štetu, tako da tuženik može prema izboru tužitelja biti tužen pred sudom jednog ili drugog od tih dvaju mjesta (vidjeti, posebno, gore navedene presude Zuid-Chemie, t. 23. i Pinckney, t. 26.).

24 Budući da identifikacija jedne od tih dviju poveznica treba omogućiti određivanje nadležnosti suda koji je objektivno u najboljem položaju za procjenu postoje li konstitutivni elementi odgovornosti tužene osobe, sud pred kojim se valjano može pokrenuti postupak je samo sud u čiju nadležnost spada relevantna poveznica (vidjeti gore navedenu presudu Pinckney, t. 28. i navedenu sudsku praksu).

25 U okviru spora u glavnom postupku nije sporno da sud koji je uputio zahtjev dvoji isključivo u odnosu na određivanje mjesta događaja koji je uzrokovao štetu.

26 Sud je u vezi s tim već precizirao da se u slučaju odgovornosti za neispravan proizvod to mjesto nalazi ondje gdje je došlo do oštećenja samog proizvoda (u tom smislu vidjeti gore navedenu presudu Zuid-Chemie, t. 27.). Ta okolnost u načelu nastupa u mjestu gdje je proizvod u pitanju proizveden.

27 Budući da blizina mjesta gdje je došlo do oštećenja samog proizvoda olakšava djelotvorno vođenje postupka i time ispravno suđenje, osobito zbog mogućnosti da se ondje prikupe dokazi kako bi se utvrdio predmetni nedostatak, određivanje nadležnosti suda u tom mjestu u skladu je sa svrhom posebne nadležnosti predviđene člankom 5. točkom 3. Uredbe br. 44/2001, što znači postojanje posebno čvrste poveznice između spora i suda na čijem se području štetni događaj dogodio (u tom smislu vidjeti gore navedene presude Zuid-Chemie, t. 24. i Pinckney, t. 27.).

28 Određivanje nadležnosti suda na čijem je području proizvod u pitanju proizveden, usto, odgovara potrebi predvidljivosti pravila o nadležnosti, tako da i tuženi proizvođač i žrtva koja je tužitelj mogu lako predvidjeti da će taj sud biti u najboljem položaju donijeti odluku u sporu koji se, među ostalim, odnosi na utvrđenje nedostatka navedenog proizvoda.

29 Slijedom toga treba ustvrditi da je, prilikom odlučivanja o odgovornosti proizvođača za neispravan proizvod, mjesto događaja koji je uzrokovao štetu ono mjesto gdje je proizvod u pitanju proizveden.

30 Konačno, nije osnovan argument na koji se pozvao A. Kainz, da se pri tumačenju posebne nadležnosti u slučaju delikta ili kvazidelikta, osim interesa ispravnog suđenja, treba uzeti u obzir i interes osobe koja je pretrpjela štetu tako da joj se omogući da podnese tužbu pred sudom države članice u kojoj ima domicil.

31 Ne samo da je Sud već naveo da članak 5. točka 3. Uredbe br. 44/2001 najslabijoj stranci zapravo ne pruža pojačanu zaštitu (u tom smislu vidjeti presudu od 25. listopada 2012., Folien Fischer i Fofitec, C-133/11, t. 46.) već još valja napomenuti da tumačenje koje predlaže A. Kainz, prema kojem bi mjesto događaja koji je uzrokovao štetu bilo ono gdje je predmetni proizvod prenesen na konačnog potrošača ili preprodavača, isto tako ne osigurava da će navedeni potrošač u svakom slučaju moći pokrenuti postupak pred sudom svoga domicila jer se to mjesto može nalaziti drugdje, čak i u drugoj državi.

32 U svakom slučaju, eventualna nemogućnost da se, primjenom objektivnih kriterija za tumačenje članka 5. točke 3. Uredbe br. 44/2001, odredi nadležnost suda države članice u kojoj tužitelj ima domicil u skladu je s općim pravilom nadležnosti sudova prema domicilu tuženika, spomenutom u točki 21. ove presude.

33 U vezi sa svim navedenim, na postavljena pitanja treba odgovoriti da članak 5. točku 3. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da je, prilikom odlučivanja o odgovornosti proizvođača za neispravan proizvod, mjesto događaja koji je uzrokovao štetu ono mjesto gdje je proizvod u pitanju proizveden.

Troškovi

34 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 5. točku 3. Uredbe Vijeća br. 44/2001 (EZ) od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da je, prilikom odlučivanja o odgovornosti proizvođača za neispravan proizvod, mjesto događaja koji je uzrokovao štetu ono mjesto gdje je proizvod u pitanju proizveden.

Potpisi